

Mitologiczne początki małżeństwa w Japonii

Słowa kluczowe: mitologia japońska, Izanagi, Izanami, Ninigi, Jolanta Tubielewicz, Wiesław Kotański, Kojiki, Nihongi.

Bardzo często mówi się o Japończykach, iż są zręcznymi naśladowcami, jednakże sami nie mają oryginalnych pomysłów¹. Zanim przytoczę właściwe fragmenty mitologii, które potwierdzają powyższy pogląd, pragnę wyjaśnić czytelnikowi pewne niuanse historyczne, przedstawione skrupulatnie w książce *Mitologia Japonii* Jolanty Tubielewicz².

1 Tubielewicz Jolanta, *Mitologia Japonii*, Seria: Mitologie Świata, WAiF, Warszawa 1986, s. 18.

2 Jolanta Tubielewicz (1931–2003) była profesorem japonistyki, wieloletnim pracownikiem Instytutu Orientalistycznego Uniwersytetu Warszawskiego. To autorka wielu cenionych publikacji na temat Japonii. W 1987 roku uzyskała tytuł profesora nauk humanistycznych. W latach 1985–1990 pełniła funkcję dziekana Wydziału Neofilologii. W 1995 w uznaniu wybitnych zasług w dziedzinie promowania wiedzy o Japonii w Polsce i współpracy naukowej między Japonią a Polską otrzymała japoński Order Świętego Skarbu ze Wstęgami. Była też odznaczona m.in. Złotym Krzyżem Zasługi (1978), Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski (1988), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (1998). Pełna lista publikacji: *Jolanta Tubielewicz*, <http://edu.gazeta.pl/edu/h/Jolanta+Tubielewicz> [dostęp: 02.05.2014]. Wybrane książki: *Mitologia Japonii* (WAiF 1980), *Historia Japonii* (Ossolineum 1984), *Bambusowe pachole* (Nasza Księgarnia 1989), *Mitologia i seks. Japonia, Aztekowie* (z K. Imielińskim i M. Frankowską, WSiP 1993), *Kultura Japonii. Słownik* (WSiP

Rywalizacja o władzę nad krajem w pierwszych stuleciach naszej ery znalazła swoje odzwierciedlenie właśnie w mitach. W VII-VIII wieku naszej ery ustalono oficjalną hierarchię bóstw, które były uważane za przodków i opiekunów poszczególnych japońskich klanów – rodzin. Było tak aż do zakończenia II wojny światowej. Mieszkańcy Kraju Kwitnącej Wiśni traktowali mitologię jako historyczną prawdę o dziejach cesarstwa³.

1. Kojiki i Nihongi

Głównymi źródłami mitologii japońskiej są dwie kroniki dworskie. Są to Kojiki oraz Nihongi, które datowane są na początek VII wieku⁴.

Japońskie mity zaczęto spisywać pod koniec VII wieku. Ukazały się w 712 roku jako Kojiki oraz w 720 roku jako Nihongi (lub Nihon Shoki)⁵. W ten sposób cesarz Temmu chciał uzasadnić prawo rodziny cesarskiej do władzy jej boskim rodowodem⁶. Autorem Kojiki jest Hiyeda no Are, który dyktował jej treść do spisania Futo no Yasumaro⁷.

1996), *Wielkie odkrycia i zagadki japońskiej archeologii* (Trio 1996), *Japonia. Zmiana czy niezmienna?* (Trio 1998), *Od mitu do historii. Wykłady o Japonii* (pośmiertnie, Trio, 2006). Zob. Jolanta Tubielewicz, <http://lubimyczytac.pl/autor/20877/jolanta-tubielewicz> [dostęp: 02.05.2014].

3 „Starożytne cywilizacje”, nr 53: *Japonia. Podróż przez tysiąclecia*, oprac. Aleksandra Szczechla, s. 3.

4 Ważnym źródłem informacji o starożytnych wierzeniach są również tzw. opisy ziem i obyczajów (fūdoki), spisane przez lokalnych urzędników spisujących księgi (tu Kozyra używa terminu skryb). Zob. Kozyra Agnieszka, *Mitologia Japońska. Opowieści o bogach i demonach, konteksty kulturowe, historia i współczesność*, Seria Mityczna, Wydawnictwo Szkolne PWN, Wydanie I, Warszawa–Bielsko-Biała 2011, s. 36. „Należą do nich dwa zbiory, a mianowicie Kojiki (Kronika spraw starożytnych) i Nihonshoki (Kroniki Japonii), które są uważane za święte księgi shintoizmu” – pisze Ks. prof. dr hab. Antoni Kość w: *Relacja państwa i religii w prawodawstwie japońskim*, referat wygłoszony 23.11.2004 r. na posiedzeniu Komisji w siedzibie lubelskiego Oddziału PAN, http://www.pan-ol.lublin.pl/biul_10/art_1016.htm [dostęp: 02.05.2014].

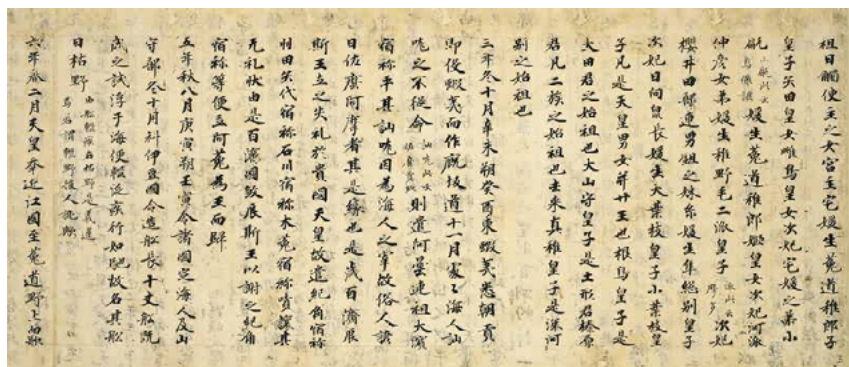
5 Henshall Kenneth G., *Historia Japonii*, przeł. Karolina Wiśniewska, Bellona, Warszawa 2011.

6 Ich opracowanie zlecił cesarz Temmu. Jego panowanie przypada na lata 673–686. Por. Henshall Kenneth G., *Historia Japonii...*, op. cit.

7 Adolf Strzelecki, *Japonia i Japończycy: podług Lauterera i innych*, M. Arct, Warszawa 1904.

Ilustracja 1. Strony z Kojiki (tzw. „Zapis spraw dawnych”). Źródło: http://static2.senpuu.net/uploads/tematy_tygodnia/2013/10/mitologia_cz_1/Obrazek04.jpg [dostęp: 02.05.2014]

Ilustracja 2. Strona z Nihongi (tzw. „Kronika japońska”). Źródło: http://static2.senpuu.net/uploads/tematy_tygodnia/2013/10/mitologia_cz_1/Obrazek05.jpg [dostęp: 02.05.2014]

W obu księgach przedstawiono mity o stworzeniu świata, panteon bóstw zamieszkujących Wysoką Równinę Niebios oraz dokonania legendarnych cesarzy Japonii, których rodowód wywodzi się od Amaterasu – bogini słońca. Jak wspomniałam wcześniej, księgi te zostały spisane z polecenia władcy, a mityczne wydarzenia w nich zawarte zostały potraktowane jako fakty oraz jednocześnie spłoty się z historią panującego wówczas rodu i zaświadczały o jego boskim pochodzeniu. Około tysiąca lat później, aby wzmocnić osłabioną władzę cesarza, w podobnym celu wykorzystano te księgi – pisze Agnieszka Kozyra we wprowadzeniu do podręcznika „Źródła mitologii japońskiej” w swojej książce⁸.

Ogólna koncepcja mitologii japońskiej sprowadza się do tego, że kosmogonia, czyli ewolucja świata, przedstawiona jest w niej jako równoważna teogonii czyli dziejom pojawiania się we wszechświecie bóstw⁹.

Jak wyglądała geneza powstania świata w przypadku mitologii japońskiej? Doskonale opisują ją słowa rozpoczynające Nihongi. Z nich dowiadujemy się, że pierwiastki *in* i *yō* stanowiły całość, jedność. Zaś Niebo i Ziemia nie były rozdzielone. Lżejsza część chaotycznej masy zamieniła się w Niebo, zaś cięższa i grubsza w Ziemię¹⁰. Ziemia jako bardziej skomplikowana struktura powstała później od Nieba.

⁸ Kozyra Agnieszka, *Mitologia Japońska...*, *op. cit.*, s. 35.

⁹ Zygar Małgorzata, *Japońskie mity kosmogoniczne*, <http://www.seminarium.org.pl/klerycy/knak/artykuly/013.html> [dostęp: 02.05.2014].

¹⁰ Tubielewicz Jolanta..., s. 26. Warto zauważyć, iż autorka dzieli mitologię na oficjalną i popularną. W tym przypadku cytata pochodzi z tej uznawanej za oficjalną. Oficjalna – jak wyjaśnia autorka – to taka, która została narzucona przez „koła rządzące”. Mitologia ta kilkakrotnie w historii Japonii odgrywała znaczącą rolę w budzeniu świadomości narodowej i umacnianiu jej jedności. Na oficjalną mitologię składa się zespół rodzimych, wczesnych wątków mitologicznych, wyselekcjonowanych i odpowiednio przygotowanych dla młodego, rozwijającego się państwa japońskiego. Ten proces selekcji miał miejsce u schyłku VII wieku i w jego rezultacie powstały dwa dzieła: Kojiki (Zapis spraw dawnych) ukończone i przedstawione cesarzowi do zaaprobowania w 712 roku, oraz Nihongi (Kroniki Japońskie) – te zaś oddane cesarzowi osiem lat później (w 720 roku). Oba te dzieła wchodzą w skład tzw. świętych ksiąg shinto i stanowią niewyczerpane źródło dla wczesnej Japonii. Gdy dzieła te powstawały, ich głównym celem było uzasadnienie supremacji rodu cesarskiego, nadanie władzy boskiego autorytetu i podporządkowanie narodu panującej ówczesnie dynastii zgodnie z zasadą niebiańskiego posłannictwa. Księgi „miały się stać religijnym uzasadnieniem politycznych ambicji ówczesnych

Już w pierwszym zdaniu widzimy chińskie zapożyczenie. Owe pierwiastki *in* i *yô*, to chińskie pierwiastki *in* i *yang*, które przewijają się we wszystkich wierzeniach Chin¹¹. Od najprymitywniejszych kultów agrarnych po rozmaite systemy filozoficzne. W japońskim przypadku zgodnie z tymi wierzeniami *in* – to pierwiastek żeński, któremu możemy przypisać bierność i ciemność oraz pierwiastek *yô* – pierwiastek męski, aktywny i jasny. Pierwiastki te poprzez harmonijną współpracę tworzą dwuaspektowy rytm przyrody, stają się prarodzicami wszelkich rzeczy oraz zjawisk w otaczającym świecie¹². Z biegiem czasu – zaznacza Tubielewicz – wierzenia związane z pierwiastkiem *in* i *yô* stały się też elementem wierzeń rodzimych.

Wcześniejsza wersja kosmologiczna znajdująca się w *Kyûjiki*¹³ była wolna od naleciałości chińskich. W XVIII wieku przeprowadzono liczne zabiegi kosmetyczne i oczyszczające owe naleciałości przez zwolenników „powrotu do czystego *shintô*” – jak określa ich Tubielewicz, i przyjęto wersję odrzucającą wpływy obce. Było to nie lada wyzwanie dla badaczy, ponieważ trzeba było wprowadzić ład i konsekwencję w genealogię

władców i dlatego tyle miejsca poświęcono w nich boskim genealogiom cesarzy, opisom ich wspaniałych czynów i sukcesów, czci, której doznawali i będą doznawać” – pisze Tubielewicz. Warto jednak zauważyć, iż obie księgi spisane zostały w okresie silnych wpływów chińskich, jednakże ich klimat jest specyficznie japoński i shintoistyczny. Chińskie wpływy są wyraźne w podejściu historiograficznym o przedmiotu, a nie rzadko są jakby żywcem zacerpniętym cytatem wyrwanym z chińskich kronik. Rzadko jednak wpływy te dotyczą głębi materii mitologicznej, a jeśli już dotyczą to łatwo określić źródło obcych naleciałości. Por. Tubielewicz Jolanta, *Mitologia Japonii...*, *op. cit.*

Tomasz Rejmanowski zaznacza już na wstępie swojej książki, iż mitologia japońska różni się nieco od mitologii zachodnich. Dodaje ponadto, że mitologia oficjalna to ta, która jest uznawana przez władze (a w każdym razie na pewno była uznawana przez dawne władze), i to jej uczą się dzieci w szkołach. Kilkakrotnie odgrywała ważną rolę w budzeniu świadomości narodowej i umacnianiu jedności narodu japońskiego. Zob. Rejmanowski Tomasz, *Mitologia japońska*, <http://www.darmowe-ebooki.com/czytelnia2/mitologia-japonska.pdf> [dostęp: 02.05.2014].

¹¹ „The In and Yo, corresponding to the chinese Yang and Yin, were the male and female principles”. Zob. Hadland Davis F., *Myths and legends f Japan*, New York Thomas Y. Crowell Company Publishers, <https://archive.org/details/mythslegendsofja00davarich>, https://ia600304.us.archive.org/29/items/mythslegendsofja00davarich/mythslegendsofja00davarich_bw.pdf [dostęp: 02.05.2014].

¹² Tubielewicz Jolanta, *Mitologia Japonii...*, *op. cit.*

¹³ „Mniej więcej sto lat przed kompilacją Kojii i Nihongi”. *Ibidem*. s. 27.

bogów. Trzeba było pogodzić obie księgi: *Kojiki* i *Nihongi*¹⁴. Niestety *Nihongi* przytaczają z niebywałą dokładnością kilka lub kilkanaście wariantów dotyczących zdarzeń, osób, miejsc i ich nazw – co często wprowadza w błąd, bądź budzić dyskusje. Kolejność powstawania bóstw oraz imiona pierwszych bogów są w niej podane w dziesięciu przeróżnych wersjach – podkreśla Tubielewicz¹⁵.

Ostatecznie został przyjęty i spopularyzowany mit zanotowany w *Kojiki*, któremu odpowiada jedna z wersji znajdujących się w *Nihongi*¹⁶.

2. Izanagi i Izanami

Pierwszych bogów było siedem pokoleń. Powstawali oni spontanicznie, a następnie „ukrywali swe ciała” – co możemy przeczytać w *Kojiki*. Wśród tych siedmiu pokoleń można znaleźć bóstwa o nieokreślonej płci oraz pary. Bóstwa te nie pozostawiły po sobie nic prócz dużej liczby imion – zaznacza Tubielewicz¹⁷. Dopiero ostatnia para, jaką byli Izanagi i Izanami, rozmnożyła się licznie, w wyniku czego powstała Japonia i niezliczone ilości bóstw¹⁸. W tym przypadku możemy dopatrywać się pierwszego, dziejowego związku małżeńskiego¹⁹.

Takamagahara, czyli Wysoka Równina Niebios, to miejsce narodzin wielu japońskich bogów²⁰. Pod nią rozciąga się wzburzony ocean. Zadanie przemienienia go w stały ląd przypada parze kami²¹: Izanagi i Izanami. Izanagi zanurza w wodzie włócznię, a spływające po niej krople,

¹⁴ Tubielewicz Jolanta, *Mitologia Japonii...*, *op. cit.*

¹⁵ *Ibidem*.

¹⁶ *Ibidem*. s. 27 i n.; Strzelecki Adolf, *Japonia i Japończycy...*, *op. cit.*

¹⁷ Tubielewicz Jolanta, *Mitologia Japonii...*, *op. cit.*

¹⁸ *Ibidem*.

¹⁹ „Legends say that the Japanese islands were formed as a result of the marriage of the God Izanagi and the Goddess Izanami”. Zob. *Women In Medieval Japanese Society History*, http://web.clark.edu/afisher/HIST252/lectures_text/women_medieval_%20japan.pdf [dostęp: 02.05.2014].

²⁰ Takamagahara to niebo, niebios, kraina bogów Shinto. Jest połączona z ziemią mostem – Amanoukihashi. Zob. Roberts Jeremy, *Japanese Mythology A to Z*, Chelsea House, New York 2010. Tłumaczenie własne z języka angielskiego.

²¹ W Shinto słowo „kami” oznacza wszystkie boskie duchy, boga, bóstwa. Zob. Frédéric Louis, *Japan encyclopedia*, Harvard University Press, Cambridge 2005, s. 461.

gęstniejąc, tworzą wyspę Onagoro²² (Samookrzepla). Na niej zamieszkuje boska para²³.

Izanami²⁴ i Izanagi²⁵ to imiona, które słyszała większość osób interesujących się Japonią. Izanagi i Izanami – czyli Mąż, który wabi oraz nie-wiasta, która wabi²⁶.

22 „In the Japanese tradition, the two youngest gods, Izanagi and Izanami create the first island, Onokoro, by trusting, on the mud floating everywhere, a spear given to them by August lord of Heaven. Once the island was formed, the spear began to rain water and the oceans were formed. After consummating their marriage, the myth explains how it is that Izanami gave birth to the rest of the islands that make up Japan. They continued the creation of the world after she gave birth to the gods of wind, rain, mountains, mist, streams, rivers and the seas”. Mendia-Landa Pedro, *Myths and Legends on Natural Disasters: Making Sense of Our World*, <http://www.yale.edu/ynhti/curriculum/units/2007/4/07.04.13.x.html> [dostęp: 02.05.2014].

23 Henshall Kenneth G., *Historia Japonii...*, *op. cit.*

24 “Primordial goddess and personification of the Earth and darkness, wife and sister of Izanagi. She died giving birth to fire god Kagutsuchi”. Por. *Izanami*, <http://ancienthistory.about.com/od/izanamimyth/Izanami.htm> [dostęp: 02.05.2014].

25 „In Japanese Shinto-mythology, the primordial sky, the god of all that is light and heavenly. Izanagi (“the male who invites”) and his wife and sister Izanami (“the female who invites”) were given the task of creating the world. Standing on Ama-no-ukihashi (the floating bridge of the heavens), they plunged a jewel crested spear into the ocean. When they pulled it free, the water that dripped from the spear coagulated and formed the first island of the Japanese archipelago. Here the first gods and humans were born”. Por. *Izanagi*, <http://ancienthistory.about.com/gi/o.htm?zi=1/XJ&zTi=1&sdn=ancienthistory&cdn=education&tm=14&f=00&tt=14&bt=9&bts=88&zu=http%3A/www.pantheon.org/articles/i/izanagi.html> [dostęp: 02.05.2014].

26 Tubielewicz Jolanta, *Mitologia Japonii...*, *op. cit.*, s. 28 i n.

W innych tłumaczeniach (głównie w angielskich) ich imiona tłumaczy się jako: Izanagi, czyli “*He Who Invites* i Izanami jako *She Who Invites*”. Zob. *Izanagi and Izanami*, <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/298448/Izanagi-and-Izanami> [dostęp: 02.05.2014].

Także w innym źródle używane jest to samo tłumaczenie: „In Japanese mythology the two deities Izanagi (The Male Who Invites) and Izanami (The Female Who Invites) are the creators of Japan and its gods”. Zob. *Izanagi and Izanami*, <http://www.mythencyclopedia.com/Iz-Le/Izanagi-and-Izanami.html> [dostęp: 02.05.2014].

Takie samo znaczenie imion jak powyższe znajdujemy w: Mackenzie Donald A., *Myths Of China And Japan*, [w:] Mackenzie Donald, Moncrieff A.R. Hope, Squire Charles, *Myth and Legend in Literature and Art*, The Gresham Publishing Company Ltd., Londyn 1915. Brzmi ono następująco: “These are represented in the Kōji-ki by Izanao-i (“Male who Invites”) and Izanami (“Female who Invites”)”.

Tych dwoje było w mitologii pierwszą parą małżeńską – toteż twórcy mitu przypisali im ustalenie rytuału, którego źródeł powinniśmy poszukiwać w jeszcze „prymitywnym” społeczeństwie japońskim – pisze Tsubielewicz. „Ci dwoje swoim małżeństwem zapoczątkowali panteon bogów japońskich, stworzyli podwaliny świata, ustanowili rytuał ślubny”²⁷. Para ta nazywana jest boskimi twórcami²⁸.

A zaczęło się to tak: Izanagi i Izanami zbudowali chatę, a w jej środku ustawili wbitą włócznię. Izanagi obszedł włócznię z jednej strony, zaś Izanami z drugiej. Kiedy stanęli twarzą w twarz, panna młoda nie mogła powstrzymać się od wyrażenia zachwyty, za co została surowo skarcona – zgodnie z rytuałem pan młody powinien jako pierwszy przemówić. Ponowili tę czynność. Izanagi ponownie obszedł włócznię, Izanami również, każde z innej strony. Gdy spotkali się pan młody wykrzyknął „Ach, jaka śliczna dziewczina!” i było to prawidłowe, zgodne z rytuałem odezwanie. Młoda para została, więc legalnie sobie poślubiona i mogła skonsumować swoje małżeństwo. Jednakże młodzi, w młodym jeszcze

Takie samo znaczenie odnajdziemy m.in. w: F. Hadland Davis, *Myths and legends of Japan*, Thomas Y. Crowell Company Publishers, New York, https://ia600304.us.archive.org/29/items/mythslegendsofja00davarich/mythslegendsofja00davarich_bw.pdf [dostęp: 02.05.2014].

W artykule *Izanagi and Izanami | Japanese Mythology*, <http://www.ancient-mythology.com/japanese/izangi-izanami.php> [dostęp: 02.05.2014] znajdziemy tę samą informację: „Izanagi (meaning “He who invites”), together with Izanami (“She who invites”), are of the seventh generation of Shinto’s celestial gods. Together, they were the creators of the Japanese islands (Yamato)”.

W. Kotański w swojej książce tłumaczy je w następujący sposób: „Izanagi-no-kami: Duch Uśmierzający Szlachetne Łono oraz Izanami-no-kami: Duch Wzbudzający Szlachetne Łono”. Zob. Kotański Wiesław, *Japońskie opowieści o bogach*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1986.

W jednym z artykułów na polskiej stronie poświęconej tematyce Japonii znalazłam jeszcze inny zapis imion demiurgów oraz inne tłumaczenie ich imion, które zdaje się powoływać na W. Kotańskiego (powyżej), a mianowicie “Idzanagi (Mąż, który Wabi tudzież Duch Uśmierzający Szlachetne Łono tudzież Idealna Powierzchność) i Idzanami (niewiasta, która wabi albo duch wzbudzający szlachetne łono), którzy to zesłi na Ziemię i dokonali dzieła stworzenia wysp japońskich”. Zob. Wódkowska Renata, *I bogowie stworzyli Japonię...*, <http://www.konnichiwa.pl/i-bogowie-stworzyli-japonie,7,6.html> [dostęp: 02.05.2014].

²⁷ Por. Rejek Alicja, *Kraina Ciemności i japońskie kobiety*, <http://szuflada.net/kraina-ciemnosc-i-japonskie-kobiety/> [dostęp: 02.05.2014].

²⁸ Ashkenazi Michael, *Handbook of Japanese Mythology*, Oxford University Press, Oxford 2003. Tłumaczenie własne z języka angielskiego.

świecie, nie wiedzieli jak tego dokonać. Na ratunek przyszła im para ptaków, którą obserwowali²⁹.

Wiesław Kotański³⁰ w drugim tomie *W kręgu shintoizmu. Doktryna. Kultura. Organizacja* spostrzegł, iż „akt seksualny demiurgów będzie aktem kosmologicznym”. Stąd Kotański tłumaczy imiona demiurgów jako *męża obdarzającego świętym nasieniem*³¹ oraz *niewiastę obdarzoną świętym nasieniem*³². Jako dygresję dodam, iż Hirata Atsutane, najważniejszy i najbardziej radykalny ideolog Restoration Shinto, wybrał pewne aspekty myśli chrześcijańskiej i zmodyfikował je dla koncepcji Shinto. Ujrzał on, dzięki temu, odpowiednik Izanagi i Izanami w Adamie i Ewie³³.

Z pojawieniem się Izanagiego i Izanami rozpoczyna wielkie dzieło tworzenia³⁴. Na samym początku Izanami zrodziła osiem głównym wysp

29 Tubielewicz Jolanta, *Mitologia Japonii...*, *op. cit.*

30 Wiesław Kotański to urodzony w 1915 japonista oraz profesor emerytowany Uniwersytetu Warszawskiego. Jest twórcą i nestorem polskiej japonistyki, to dzięki jego staraniom w 1955 powstał Zakład Japonistyki przy Katedrze Sinologii na UW. Jest wybitnym specjalistą z dziedziny językoznawstwa, religioznawstwa oraz kulturoznawstwa. Kotański to autor licznych prac, tłumacz m.in. dwóch fundamentalnych pozycji: *Dziesięć tysięcy liści. Antologia literatury japońskiej* (PWN 1961) oraz *Kojiki, czyli Księga dawnych wydarzeń* (PIW 1986) – czytamy w Tygodniku Powszechnym. Zob. Kotański Wiesław, *Moja Japonia*, „Tygodnik Powszechny”, <http://www.tygodnik.com.pl/japonia/kotanski.html> [dostęp: 02.05.2014].

31 *Ibidem.*

32 *Ibidem.*

33 Zob. Klaus Antoni, *Izumo as the 'Other Japan': Construction vs. Reality*. „Japanese Religions” 2005, Vol. 30 (1 & 2). Klaus Antoni to Professor na Tübingen University (Japanese Studies).

34 Co potwierdzają w swoich pracach różni autorzy, m.in.

- a) “Izanagi and Izanami, the first gods, who created the world and many other gods.” Zob. Roberts Jeremy, *Japanese Mythology...*, *op. cit.* Oraz: “The Kojiki, Japan’s earliest extant written text, recount the story of the Japanese islands by Izanagi and Izanami (both brother and sister and husband and wife). (...) The gods Izanami and Izanagi used (...) a mixture that constitute the universe”. Zob. Deal William E., *Handbook to life in medieval and early modern Japan*, Infobase Publishing, New York 2006;
- b) “Izanami was Izanagi’s twin sister, in the seventh generation of heavenly spirits. (...) They plunged a magical lance into the water and created an island called Onogorojima, to which they descended to procreate, giving birth to the Japanese Islands (...)” Zob. Frédéric Louis, *Japan encyclopedia...*, *op. cit.*;
- c) “(...) a male and female kami (Izanagi and Izanami) had sexual intercourse and produced particular Japanese islands, and according to the Nihon shoki, gave

japońskich. Są to wyspy Honsiû, Shikoku, Kyûshû, Sado, Oki, Iki, Tsushima, Ôshima³⁵.

Boska para demiurgów – jak określa Izanagi i Izanami Tubielewicz zgodnie z terminologią mitologiczną – stworzyła w dalszej kolejności góry, rzeki, lasy, zioła oraz bóstwa, które miały się nimi opiekować³⁶.

Do prawdziwej tragedii doszło wtedy, gdy Izanami wydała na świat boga ognia Homusubi³⁷. „Spalona od wewnątrz”³⁸ Izanami konała w okrutnych męczarniach, ale jeszcze w tym czasie trwało dzieło tworzenia. Z jej wymiotów i ekskrementów powstały nowe bóstwa: Kanayama-hiko – czyli bóg metalu, Mizuhanome – czyli bogini wody, Haniyama – czyli bogini gliny. Izanagi udręczony widokiem katuszy swej partnerki czołgał się wokół niej wylewając rześiste łzy. Z tych łez rozpacz powstała bogini lamentująca o imieniu Nakisahame. W odwecie za śmierć żony Izanagi pociął Homusubiego mieczem na części, a z tych części powstały inne bóstwa. Izanami zaś Odeszła do Krainy Ciemności, czyli Yomotsukuni³⁹. Yomi (Yomi-no-Kuni, Yomi-Tsu-Kuni) to otchłań, miejsce przebywania zmarłych. Słowo to jest różnie tłumaczone w języku angielskim:

birth to the Sun Goodness and her unruly brother”. Zob. *The Cambridge History of Japan*, Tom 1: *Ancient Japan*, pod red. John Whitney Hall, Cambridge University Press, Cambridge 1993.

35 Tubielewicz Jolanta, *Mitologia Japonii...*, *op. cit.* s. 29.

36 *Ibidem*.

37 „Gdy na świat przyszedł ich kolejny potomek, nastąpiła tragedia. Izanami urodziła Homusubiego (w innej wersji Kazu-tsuchi), boga ognia, który śmiertelnie ją poparzył podczas porodu. Bogini udała się do krainy ciemności, Yomotsukuni. Izanagi w akcie rozpacz i żalu zabił swoje dziecko (pociął je na kawałki), a sam udał się po żonę do krainy ciemności, by zabrać ją do siebie. Spotkał ją przy wejściu. Izanami poprosiła go, aby na nią zaczekał, aż ona ubłaga bogów śmierci, żeby pozwolili jej odejść. Izanagi nie posłuchał jednak żony i udał się za nią do podziemnej krainy, gdzie przeraził się widokiem rozkładającej się bogini. Zawstydzona i rozgniewana żona posłała za małżonkiem trzy wiedźmy i sama także stała się demonem. Izanagiemu udało się uciec i zatarasować wejście do Yomotsukuni. Rozwścieczona Izanami oświadczyła, że codziennie za jej rozkazem będzie umierało 1000 osób, na co jej mąż odparł, że za jego sprawą codziennie będzie się rodzić 1500 osób”. Zob. *Izanagi i Izanami*, <http://zaczytanimangami.pl/izanami-i-izanagi/> [dostęp: 02.05.2014].

38 „In the act of giving birth to the fire god, Kagutsuchi (or Homusubi), Izanami was fatally burned and went to Yomi, the land of darkness”. Zob. *Izanagi and Izanami*, <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/298448/Izanagi-and-Izanami> [dostęp: 02.05.2014].

39 Tubielewicz Jolanta, *Mitologia Japonii...*, *op. cit.*, s. 30–31.

*night heart*⁴⁰ lub *land of darkness*⁴¹. Kraina ta jest przeróżnie opisywana w licznych mitach, dlatego też trudno o jej jednoznaczny obraz. W jednym z mitów Izanagi bezskutecznie podróżuje do Yomi. W tym mieście jest to straszne miejsce, z demonami, robakami i innymi upiornymi zjawami. Jednakże gdzie indziej możemy w tym miejscu dopatrywać się chrześcijańskiego czyśćca. Mimo tego, że jest to kraina strzeżona przez potwory, to dusze są tu oczyszczane, a nie torturowane⁴².

Co działo się dalej? Izanagi poszedł odzyskać ukochaną⁴³. Kiedy już ją odnalazł, ona odpowiedziała mu z goryczą, że przychodzi zbyt późno⁴⁴.

Izanagi nie wysłuchał jednak jej prośby. Wyłamał jeden ząb z grzebienia, zrobił z niego pochodnię i przy wytworzonym przez nią świetle spojrział na swoją Izanami. Przed swoimi oczami nie zobaczył jednak pięknej małżonki, a rozkładającego się trupa. Robaki otoczyły piękne niegdyś ciało Izanami, a w jej ciele przebywało Osiem Piorunów⁴⁵.

Izanagi rzucił się do ucieczki, zaś Izanami nie mogąc znieść odniesionego wstydu, kazała go schwytać ośmiu piekielnym jędzom. Kiedy już go doganiały, Izanagi rzucił w nie swoim czarnym przybraniem głowy, które natychmiast zmieniło się w winogrona. Jędze rzuciły się na nie łapczywie i dopiero gdy je spożyły ponownie ponowiły za nim pogoń. Wtedy Izanagi cisnął za siebie swój wielozębny grzebień, który zamienił się w kielki bambusowe. To powtórnie zatrzymało jędze. Jednakże nie na długo, zaś do pogoni za Izanagim dołączyła się jego małżonka. Jednakże Izanagi zdążył dotrzeć do przełęczy Krainy Ciemności. Swoją moc zmienił w szeroką rzekę i kiedy jędze próbowały ją przekroczyć, zwałił na ich drogę gigantycznych rozmiarów głaz. Małżonkowie stanęli po obu stronach skały i popatrzyli na siebie jednak już bez cienia tych uczuć, które towarzyszyły im za pierwszym razem. Izanagi wygłosił formułę rozwodową. Izanami w odwecie stwierdziła, że będzie codziennie niszczyć tysiąc ludzi w kraju, którym rządzi. Izanagi nie pozostał jej dłużny, odrzekł jej, że jeśli tak się stanie to on spowoduje by codziennie rodziło się tysiąc pięćset ludzi.

40 Roberts Jeremy, *Japanese Mythology...*, op. cit.

41 *Ibidem*.

42 *Ibidem*.

43 Można tu zauważyć podobieństwo do znanego greckiego mitu o Orfeuszu i Eurydyce. Zob. Parandowski Jan, *Mitologia. Wierzenia i podania Greków i Rzymian*, PULS 2006.

44 Tubielewicz Jolanta, *Mitologia Japonii...*, op. cit.

45 *Ibidem*, s. 33.

Po tej wymianie zdań, byli małżonkowie rozstali się na zawsze. Izanami wróciła do Krainy ciemności⁴⁶, Izanagi natomiast do krainy żywych. W anglojęzycznych źródłach kraina ta przyrównywana jest do greckiego Hadesu⁴⁷.

Jolanta Tubielewicz dodaje, że jednym z podstawowych elementów prymitywnych wierzeń japońskich jest pojęcie zbrukania rytualnego. Czym jest owe „zbrukanie rytualne” w tym przypadku? Autorka książki tłumaczy to jako zetknięcie się ze śmiercią i z krwią, od którego należy uwolnić się za pomocą odpowiednich ablucji. Ablucje to obrzęd religijny polegający na obmyciu ciała lub przedmiotu kultu⁴⁸.

Tak też poczynił Izanagi ze swoim ciałem po ucieczce z Krainy Ciemności (Yomotsukuni), ponieważ czuł się nieczysty⁴⁹. Wybrał w tym celu strumień płynący przez prowincję Hyûga na wyspie Kyûshû. Kiedy już miał się zanurzać w strumieniu, wyartykułował następujące słowa: „Górny

46 W Nihongi zapisano kilka wersji tego mitu. Część z nich różni się od Kojiki np.:

W młodszej z kronik Izanagi wyraził żal po śmierci żony, a nie tylko namawiał ją do kontynuowania dzieła stworzenia. Bogini zaś obraziła się na męża za to, że ujrzał ją nagą, a nie w stanie rozkładu;

Podczas ucieczki z Krainy Ciemności z moczu Izanagiego powstała wielka rzeka, która opóźniła pogoń żądnych zemsty jędz. Płaskowyż Ciemności został określony w tym źródle jako „Czas Ostatniego Tchnienia przed Śmiercią”;

W niektórych wariantach tego mitu wspomina się o tym, że Izanagi wszedł jedynie do miejsca tymczasowego pochówku żony, a nie do Krainy Ciemności. To może stanowić nawiązanie do starożytnego zwyczaju czuwania przy zwłokach przed ostatecznym pochówkiem (mogari). Praktykowano go, gdyż wierzono, że po śmierci dusza może jeszcze wrócić do ciała.

Zob. Kozyra Agnieszka, *Mitologia Japońska...*, op. cit., s. 110.

47 “The Land of Yomi (Hades)”. Zob. Hadland Davis F., *Myths and legends...*, op. cit.

48 Ablucja to obrzęd religijny, który polega na obmyciu ciała albo przedmiotu kultu. Por. *Ablucje*, „Słownik Języka Polskiego”, <http://sjp.pl/ablucje> [dostęp: 02.05.2014].

49 Ablucje demiurga w wodzie są mitologicznym odwzorowaniem rytuału shintoistycznego jakim jest misogi. Celem rytuału jest usunięcie zanieczyszczenia ciała i umysłu przez kąpiel lub spryskanie wodą. Do dziś rytuał jest kultywowany pod postacią zwyczaju płukania ust i rąk przed wejściem do świątyń lub przed uroczystościami religijnymi. Izanagiemu przypisuje się również zapoczątkowanie rytuału zwanego harae lub harai. Rytuał ten spełnia te same zadania co misogi, ale w szerszym zakresie i jest wykonywany przez kapłanów. Dziki niemu można oczyścić się ze wszelkich zbrukań i złych skutków wywołanych przez grzechy, nieszczęścia osobiste i kataklizmy. Dwa razy do roku odbywa się rytuał harae i jest on wielkim oczyszczaniem całego narodu, który odtąd może zacząć nowe życie w duchowej czystości. Zob. Tubielewicz Jolanta, *Mitologia Japonii...*, op. cit., s. 37.

bieg strumienia jest zbyt gwałtowny, dolny bieg jest nazbyt powolny, wykąpie się więc w środku”⁵⁰. Powstały wtedy bóstwa brudów cielesnych i bóstwa oczyszczenia. Kolejno powstały trzy pary innych bóstw: dna, środkka i powierzchni wody. Gdy Izanagi obmywał lewe oko zrodziło się w świetle bóstwo słońca, bogini Amaterasu⁵¹. Kiedy obmywał prawe oko, powstał bóg księżyca Tsukiyomi. Kiedy zaś Izanagi przedmuchał nos, pojawił się Susanoo, nieopanowany bóg wiatru i mórz. Ta trójka bogów dostała od Izanagiego zadania. Amaterasu miała rządzić na Wysokiej Równinie Niebios, a pomagać jej miał Tsukiyomi. Susanoo miał panować nad oceanami. Susanoo miał nieznosny charakter. Raz szalał we wścieklej furii, jęczał i zawodził. To irytowało jego stwórcę. Gdy Izanagi zapytał go o źródło tego lamentowania, uzyskał niniejszą odpowiedź, że chce on iść za matką do Krainy Ciemności⁵². Stwórca wyraził na to zgodę. Izanagi uznał, że jego misja została spełniona i odszedł na wyspę Awaji,⁵³ gdzie już pozostał⁵⁴. Inna wersja mówi, że po spełnieniu zadań na ziemi Izanagi udał się do nieba, gdzie zamieszkał w jednym z pałaców słońca⁵⁵.

Jest jeszcze inny wariant dotyczący jego losów. Zgodnie z nim ciało Izanagiego rozpadło się i utworzyło elementy krajobrazu np. góry, doliny, rzeki, lasy i inne⁵⁶. Ta wersja – jak pisze Tubielewicz – może być traktowana jako późniejszy dodatek naśladujący wiernie chiński mit o P’an-ku⁵⁷, który po śmierci przemienił się w cztery części świata, pięć wielkich

50 *Ibidem*.

51 W wielu anglojęzycznych źródłach znajdziemy ciekawe mitologiczne porównanie: „Demeter and Persephone correspond to Izanami and her daughter Amaterasu (...)” Zob. Witzel Michael, *Vala and Iwato. The Myth of the Hidden Sun in India, Japan, and beyond*, „Electronic Journal of Vedic Studies” 2005, nr 12–1, <http://ejvs.laurasianacademy.com/ejvs1201/ejvs1201article.pdf> [dostęp: 02.05.2014].

52 Tubielewicz Jolanta, *Mitologia Japonii...*, *op. cit.*

53 To pierwsza wyspa jaką stworzyli Izanagi i Izanami. Zob. Frédéric Louis, *Japan encyclopedia...*, *op. cit.*, s. 61.

54 *Ibidem*.

55 „Izanagi oddał im we władanie swoje królestwo, a sam udał się do nieba, gdzie zamieszkał w pałacu słońca”. Zob. *Izanagi and Izanami*, <http://zaczytanimangami.pl/izanami-i-izanagi/> [dostęp: 02.05.2014].

56 Zob. Henshall Kenneth G., *Historia Japonii...*, *op. cit.* W pierwszym rozdziale „Od epoki kamienia łupanego do ustanowienia państwa: mity, prehistoria i historia starożytna (do 710 r.)” Henshall opisuje jak cesarze stali się bogami według japońskich mitów.

57 Legenda o Pan-ku jest pierwszą chińską obszerną opowieścią o początkach wszystkiego. Niektórzy uważają, iż autorem jej jest taoista Ge Hong z IV wieku. Zob. *Z oparów chaosu*, http://www.globtroter.pl/podserwisy/chiny/mity_m.html [dostęp:

gór, w rzeki, w głębę i inne⁵⁸. W tym momencie Izanagi przestaje pojawiać się w mitologii⁵⁹.

Wspomniana na początku ceremonia zaślubin Izanagi i Izanami jest – zdaniem Tubielewicz – zapewne odbiciem rytuału ślubnego obowiązującego w „prymitywnym społeczeństwie japońskim”⁶⁰. Zwyczaj konstruowania specjalnego pomieszczenia dla młodej pary zachował się w niektórych środowiskach przez jeszcze długi czas. Być może wzajemne pozdrawianie się słowami: „Ach, jaka piękna dziewczica!” i „Ach, jaki piękny młodzieniec!” stanowiło także część obrządku⁶¹.

Zgodnie z wersją Kojiki oraz jednej z wersji Nihongi⁶² para małżeńska tworzona przez Izanagi i Izanami połączyła się bezpośrednio po tym, gdy Izanami pierwsza wygłosiła formułę powitalną i może dlatego ich pierworodny był odmieńcem. Izanami urodziła Hiruko⁶³ i Ahashimę⁶⁴. Spuścili, więc „to nieudane dziecko w koszyku w morze i przestali się nim zajmować”⁶⁵.

02.05.2014]. Warto zauważyć, iż zapis tego imienia jest też odmienny w innych źródłach np. Legenda o Pangu, podczas gdy Tubielewicz zapisuje go jako mit o P'an-ku.

58 Tubielewicz Jolanta, *Mitologia Japonii...*, *op. cit.*

59 „Here, abruptly, Izanagi vanishes from the myth”. Zob. Sansom George Bailey, *Japan: A Short Cultural History*, Stanford University Press, Stanford 1978. Tłumaczenie własne z języka angielskiego.

60 Tubielewicz Jolanta, *Mitologia Japonii...*, *op. cit.*

61 *Ibidem*.

62 „Mitologję shintoizmu zawierają księgi legend japońskich Kojiki i Nihongi. Głównymi jej postaciami są bóstwa Izanagi i Izanami, które stworzyły świat i wszystkie inne bóstwa, oraz bogini słońca Amaterasu, która prowadzi walkę ze swoim bratem Susanowo, bogiem burzy. Obrażona jego obelgami chowa się do jaskini. Wybawia ją stamtąd taniec Uzumy i wywoływana przezeń wesołość bogów. Z tej legendy biorą początek tańce obrzędowe w świątyniach (zwane Kagura)” – możemy przeczytać w opisie hasła „Japonia” w: Piekarski Stanisław, *Prawdy i herezje: encyklopedia wierzeń wszystkich ludów i czasów: religie, wyznania, dogmaty, obrzędy, kościoły, sekty*, M. Arcta, Warszawa 1930, http://mbc.cyfrowemazowsze.pl/dlibra/docmetadata?id=7906&from=&dirids=1&ver_id=&lp=31&QI=, [dostęp: 02.05.2014].

63 “Their first attempt at sexual union resulted in a deformed child, Hiruko (‘Leech Child’, known in later Shintō mythology as the god Ebisu), and they set him adrift in a boat”. Por. *Izanagi and Izanami*, <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/298448/Izanagi-and-Izanami> [dostęp: 02.05.2014].

64 „Owocem uroczystości było poczęte potomstwo. Dzieci były jednak zdeformowane. Izanami urodziła Hiruko (»pływający w rozchybotaniu«) i Ahashimę (»wyspa z piany«), które zostały porzucone.” Por. *Izanagi and Izanami*, <http://zaczytaniman-gami.pl/izanami-i-izanagi/> [dostęp: 02.05.2014].

65 Tubielewicz Jolanta, *Mitologia Japonii...*, *op. cit.*

Dopiero później powtórzyli prawidłowo obrządek zaślubin i wtedy potomstwo stało się liczne i dorodne. Tubielewicz sugeruje tutaj, że może to być mitologiczne wytłumaczenie, chęć uzasadnienia, dla obyczaju pozbywania się nieudanych lub niepotrzebnych dzieci⁶⁶.

Głównym храmem poświęconym parze demiurgów jest Shirayama-hime-jinja na górze Hakuzan w prefekturze Ishikawa⁶⁷.

3. Ninigi

Kończąc ten rozdział, chciałabym zauważyć, iż w mitologii japońskiej znajdujemy jeszcze jeden ciekawy przykład małżeństwa, a mianowicie związku małżeńskiego Ninigiego⁶⁸, czyli pierwszego protoplasty japońskich cesarzy.

⁶⁶ Tubielewicz w dalszej części książki pisze dalej na temat ablucji: „Ablucje Izanagiego w wodzie są mitologicznym odwzorowaniem rytuału shintoistycznego zwanego misogi”. Rytuał ten ma na celu usunięcie zanieczyszczenia ciała i umysłu przez kąpiel lub spryskanie wodą. Formą misogi jest powszechny po dziś dzień zwyczaj płukania ust i rąk przed wejściem do świątyni, jak również przed uroczystościami religijnymi. Izanagiemu ponadto przypisuje się zapoczątkowanie rytuału harae (lub harai). Rytuał ten spełnia te same zadania co misogi, ale w jeszcze szerszym zakresie i jest wykonywany przez kapłanów. Dzięki harae można oczyścić się z wszelkiego rodzaju „zbrukań i złych skutków wywołanych przez grzechy, nieszczęścia osobiste i kataklizmy”. Dwa razy do roku, a dokładnie w czerwcu i grudniu, odbywa się ôharae, które jest wielkim oczyszczeniem, po którym cały naród może zaczynać nowe życie w duchowej czystości. Harae jest jednym z najbardziej starożytnych obrzędów związanych z kultem shintô. Modlitwa czytana podczas ceremonii ôharae stanowi jeden z najstarszych zabytków prozy japońskiej, gdyż ze względu na jej „magiczne” znaczenie przekazywana była przez całe wieki aż po dziś dzień w niezmienionej formie.

Tubielewicz przytacza tutaj jeszcze inną ciekawostkę. Tą ciekawostką, która występuje w cyklu mitów o parze demiurgów jest krótka wzmianka w *Nihongi*. A brzmi ona następująco: „Niektórzy powiadają, że płaska przełęcz Krainy Ciemności nie jest żadnym rzeczywistym miejscem, a oznacza to tylko moment w czasie, w którym zatrzymuje się oddech wraz z nadejściem śmierci”. Zob. Tubielewicz Jolanta, *Mitologia Japonii...*, op. cit.

⁶⁷ *Ibidem*. s. 272. Warto wiedzieć, iż Izanami, Izanagi, Amaterasu, Susanoo i Tsukuyomi wykorzystani zostali w mandze Naruto, jako nazwy technik ninja. Por. *Izanagi and Izanami*, <http://zaczyczanimangami.pl/izanami-i-izanagi/> [dostęp: 02.05.2014].

⁶⁸ Ninigi jest czczony m.in. w Takachiho Jinja, w której odbywają się tańce kagura: taniec Izanagiego i Izanami, taniec Amenouzume i taniec Tajikarao przed jaskinią, w której skryła się Amaterasu. Por. Kozyra Agnieszka, *Mitologia Japońska...*, op. cit., s. 58.

Według Kojiki Amaterasu⁶⁹ chciała początkowo zesłać na ziemię swojego syna Oshihomimiego, jednak on zaproponowałby tę ważną misję powierzyć jego potomkowi – Ninigiemu. Bogini wezwała wnuka i wręczyła mu do rąk lustro, klejnoty w kształcie kłów dzika (zwane krzywulcami) oraz miecz. Przedmioty te później zostały uznane za cesarskie regalia władzy⁷⁰. Amaterasu poleciła wnukowi obdarzać zwierciadło taką czcią, jaka należy się jej samej. Według jednej z wersji Nihongi bogini przekazała mu również sadzonki ryżu z niebiańskich pól. Z takim wyposażeniem Ninigi wyruszył w drogę. Bóstwa, które towarzyszyły mu, zostały potem uznane za protoplastów arystokratycznych rodów związanych z domem cesarskim⁷¹.

Wracając do mitu, schodząc z niebios, uczestnicy wyprawy napotkali bóstwo ziemskie – Sarutahiko, które zostało ich ziemskim przewodnikiem. Razem z nim zaszli na wyspę Kiusiu na szczyt Takachiho, a potem udali się na przylądek Kasasa, gdzie zbudowali dwór.

Po zejściu na ziemię Ninigi spotkał Konohanasakuyahime – piękną córkę ducha gór Ōyamatsumiego. Ojciec zgodził się oddać mu ją za żonę, ale razem z nią przysłał również jej siostrę – Iwanagahime, która była wyjątkowo nieurodziwa. Ninigi mógł ją zatrzymać jako swoją drugą małżonkę, jednak tak bardzo mu się nie spodobała, że od razu odesłał ją z powrotem. Rozłoszczony tą zniewagą duch gór przepowiedział, że

69 Po cesarzu Jimmu, potomek Amaterasu, (660 p.n.e.-585 p.n.e.) cesarstwem japońskim zarządzały również kobiety – np. Cesarzowa Suiko (592–628 n.e.). Suiko była trzydziestą trzecią władczynią Japonii. Była pierwszą cesarzową Japonii i jednocześnie pierwszą w tym regionie świata. Jednym z jej osiągnięć było ustanowienie buddyzmu religią państwową w 594 roku. Por. *Jimmu Cesarz / Encyklopedia Japonii*, <http://www.konnichiwa.pl/encyklopedia/jimmu-cesarz,22.html> [dostęp: 02.05.2014]; *Emperor Jimmu*, https://www.princeton.edu/~achaney/tmve/wiki100k/docs/Emperor_Jimmu.html [dostęp: 02.05.2014]; Ramos Óscar, Garcés Pilar, *Japanese women's role. Past and present*, „Bulletin of Portuguese – Japanese Studies” 2005, nr 11, s. 223–242, <http://www.redalyc.org/pdf/361/36101106.pdf> [dostęp: 02.05.2014]; Broma-Smenda Karolina, *Władczynie w starożytnej Japonii*, [w:] *Azja i Afryka: religie – kultury – języki*, Maciej Klimiuk (red.), Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2013, s. 187; *Empress Suiko of Japan*, http://women-shistory.about.com/od/empresssuiko/p/empress_suiko.htm; *Empress Suiko*, http://www.princeton.edu/~achaney/tmve/wiki100k/docs/Empress_Suiko.html [dostęp: 02.05.2014].

70 Por. Kozyra Agnieszka, *Mitologia Japońska...*, *op. cit.*; Kotański Wiesław, *Japońskie opowieści...*, *op. cit.*; Tubielewicz Jolanta, *Mitologia Japonii...*, *op. cit.*

71 Kozyra Agnieszka, *Mitologia Japońska...*, *op. cit.*

potomstwo zrodzone z Konohanasakuyahime będzie nietrwałe jak kwiaty drzew. Zaznaczył też, że gdyby Ninigi wybrał na matkę swoich dzieci Iwanagahime, to ich potomstwo zapoczątkowałby ród wieczny jak skały. W ten sposób mit wyjaśnia śmiertelność potomków Amaterasu.

Mit nie ma jednak jeszcze w tym morale zakończenia. Otóż Ninigi nie przestraszył się kłatwy rzuconej przez teścia i pojął za żonę piękną Konohanasakuyahime. Niedługo po ślubie dowiedział się, że jego wybranka jest w ciąży. Wiadomość o mającym narodzić się potomku nie wzbudziła w nim jednak radości, z powodu podejrzenia, że to nie on jest ojcem pierworodnego Konohanasakuyahime. „Urażona kobieta postanowiła poddać się sądowi niebios i obwieściła, że jeśli i ona, i dziecko wyjdą bez szwanku z płomieni, będzie to potwierdzało ojcostwo jej prawowitego małżonka”⁷². W dniu rozwiązania podpaliła chatę, w której miał odbyć się poród. Mimo że ogień strawił cały budynek, nic nie stało się ani jej, ani dziecku.

Konohanasakuyahime była główną i wierną małżonką Ninigiego. Urodziła mu trójkę dzieci. Oprócz niej Ninigi miał wiele innych żon i nałożnic. Spisy licznych wybranek znajdują się w starożytnych kronikach (na dowód koligacji rodów z Kiusiu z rodem cesarskim, wywodzącym się od mitycznego potomka Amaterasu)⁷³.

Bogowie, którzy pojawiają się w japońskich mitach zawartych w *Kojiki* i *Nihongi*, oraz wielu innych pracach, wydają się być przypisani do jednej z dwóch kategorii. Pierwszą jest amatsu-kami (niebiański bóg), a drugą jest kunitsu-kami (ziemski bóg)⁷⁴.

4. Podsumowanie

Podstawa wszystkich relacji człowieka została ustanowiona przez przodków-bogów (Izanagi i Izanami). Te dwa bóstwa zrodziły wiele innych, zaś ich potomstwem byli ludzie. Widzimy w związku z tym, że małżeństwo jest opowieścią podstaw tworzenia się najbardziej podstawowych relacji

⁷² *Ibidem*, s. 58.

⁷³ *Ibidem*, s. 57–58.

⁷⁴ Senge Yoshihiko, Izumo Shrine Trs. Matsumura Kazuo, *The Underlying Mentality Seen in Japanese Mythology: Some Considerations in Light of Izumo's Particularities*, http://21coe.kokugakuin.ac.jp/articlesintranslation/pdf/SENGE_ver100.pdf [dostęp: 02.05.2014]. Tłumaczenie własne z języka angielskiego.

międzyludzkich. Związek małżeński jest podstawą innych relacji, dlatego bardzo ważne jest by mąż i żona „be guided by makoto⁷⁵”, czyli kierowali się szczerością, zaufaniem i prawdą. Mąż kocha swoją żonę, ona z kolei szanuje swojego męża. Mąż wychodzi do pracy, a żona zostaje by dbać o ich dom⁷⁶. Po dziś dzień są to jedne z najważniejszych wartości pomiędzy małżonkami.

Bibliografia

- As the Japanese See It: Past and Present*, Michiko Yamaguchi Aoki, Margaret B. Dardess (red.), University Press of Hawaii, Hawaii 1981, s. 61, <http://www.columbia.edu/~wtd1/w4030/sjt/Ch26.pdf>.
- Ashkenazi Michael, *Handbook of Japanese Mythology*, Oxford University Press, Oxford 2003.
- Broma-Smenda Karolina, *Władczynie w starożytnej Japonii*, [w:] *Azja i Afryka: religie – kultury – języki*, Maciej Klimiuk (red.), Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2013.
- Hadland Davis F., *Myths and legends f Japan*, New York Thomas Y. Crowell Company Publishers, <https://archive.org/details/mythslegendssofa00davarich>, https://ia600304.us.archive.org/29/items/mythslegendssofa00davarich/mythslegendssofa00davarich_bw.pdf.
- Frédéric Louis, *Japan encyclopedia*, Harvard University Press, Cambridge 2005.
- Henshall Kenneth G., *Historia Japonii*, przełożyła Karolina Wiśniewska, Bellona, Warszawa 2011.
- Izanami*, <http://ancienthistory.about.com/od/izanamimyth/Izanami.htm>.

-
- 75 Makoto jest centralnym pojęciem etycznym Shinto w XVIII wieku. Oznacza szczerość, oddanie, dziecięcą niewinność, prawdę i prawdziwe zdarzenia. Makato, wyraża pogląd, że wrodzony charakter i czystość w człowieku jest podstawą etycznej natury nieba i ziemi. Wszystkie istoty rodzą się z tejez idei. Człowiek skażony jest złem tylko w życiu na ziemi. Ludzie, którzy zachowują Makato są w harmonii nie tylko ze sobą, ale również z naturą. To wytwarza równowagę w świecie ludzkim i w świecie przyrody. Zob. Por. *As the Japanese See It: Past and Present*, Michiko Yamaguchi Aoki, Margaret B. Dardess (red.), University Press of Hawaii, Hawaii 1981 s. 60, <http://www.columbia.edu/~wtd1/w4030/sjt/Ch26.pdf>. Tłumaczenie własne z języka angielskiego.
- 76 Bary Theodore de, Gluck Carol, Keene Donald, *Sources of Japanese Tradition Volume II*, Columbia University Press, Columbia 1967, s. 325. Identyczne brzmienie, nieco bardziej rozbudowane, można odnaleźć w książce *As the Japanese See It...*, *op. cit.* Tłumaczenie własne z języka angielskiego.

- Jolanta Tubielewicz, <http://edu.gazeta.pl/edu/h/Jolanta+Tubielewicz>.
- Jolanta Tubielewicz, <http://lubimyczytac.pl/autor/20877/jolanta-tubielewicz>.
- Rejek Alicja, *Kraina Ciemności i japońskie kobiety*, <http://szuflada.net/kraina-ciemnosci-i-japonskie-kobiety/>.
- Empress Suiko of Japan, <http://womenshistory.about.com/od/empresssuiko/p/empress-suiko.htm>.
- Izangi and Izanami | *Japanese Mythology*, <http://www.ancient-mythology.com/japanese/izangi-izanami.php>.
- Izanagi and Izanami, <http://www.britannica.com/EBchecked/topic/298448/Izanagi-and-Izanami>.
- Z oparów chaosu, http://www.globtroter.pl/podserwisy/chiny/mity_m.html.
- Wódkowska Renata, *I bogowie stworzyli Japonię...*, <http://www.konnichiwa.pl/i-bogowie-stworzyli-japonie,7,6.html>.
- Izanagi and Izanami, <http://www.mythencyclopedia.com/Iz-Le/Izanagi-and-Izanami.html>.
- Emperor Jimmu, https://www.princeton.edu/~achaney/tmve/wiki100k/docs/Emperor_Jimmu.html.
- Kotański Wiesław, *Moja Japonia*, „Tygodnik Powszechny”, <http://www.tygodnik.com.pl/japonia/kotanski.html>.
- Mendia-Landa Pedro, *Myths and Legends on Natural Disasters: Making Sense of Our World*, <http://www.yale.edu/ynhti/curriculum/units/2007/4/07.04.13.x.html>.
- Izanagi i Izanami*, <http://laczycyanimangami.pl/izanami-i-izanagi/>.
- Klaus Antoni, *Izumo as the 'Other Japan': Construction vs. Reality*. „Japanese Religions” 2005, Vol. 30 (1 & 2).
- Kotański Wiesław, *Japońskie opowieści o bogach*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa 1986.
- Kozyra Agnieszka, *Mitologia Japońska. Opowieści o bogach i demonach, konteksty kulturowe, historia i współczesność*, Wydanie I, Seria Mityczna, Wydawnictwo Szkolne PWN, Warszawa–Bielsko-Biała 2011.
- Kość Antoni, *Relacja państwa i religii w prawodawstwie japońskim*, referat wygłoszony 23.11.2004 r. na posiedzeniu Komisji w siedzibie lubelskiego Oddziału PAN, http://www.pan-ol.lublin.pl/biul_10/art_1016.htm.
- Mackenzie Donald A., *Myths Of China And Japan*, [w:] Mackenzie Donald, Moncrieff A.R. Hope, Squire Charles, *Myth and Legend in Literature and Art*, The Gresham Publishing Company Ltd., Londyn 1915.
- Ramos Óscar, Garcés Pilar, *Japanese women's role. Past and present*, „Bulletin of Portuguese – Japanese Studies” 2005, nr 11.
- Parandowski Jan, *Mitologia. Wierzenia i podania Greków i Rzymian*, PULS, Warszawa 2006.
- Piekarski Stanisław, *Prawdy i herezje: encyklopedia wierzeń wszystkich ludów i czasów: religie, wyznania, dogmaty, obrzędy, kościoły, sekty*, M. Arcta, Warszawa 1930, <http://>

- mbc.cyfrowemazowsze.pl/dlibra/docmetadata?id=7906&from=&dirids=1&ver_id=&lp=31&QI=.
- Rejmanowski Tomasz, *Mitologia japońska*, <http://www.darmowe-ebooki.com/czytelnia2/mitologia-japonska.pdf>.
- Roberts Jeremy, *Japanese Mythology A to Z*, Chelsea House, New York 2010.
- Sansom George Bailey, *Japan: A Short Cultural History*, Stanford University Press, Stanford 1978.
- Bary Theodore de, Gluck Carol, Keene Donald, *Sources of Japanese Tradition Volume II*, Columbia University Press, Columbia 1967.
- „Starożytne cywilizacje”, nr 53: *Japonia. Podróż przez tysiąclecia*, oprac. Aleksandra Szczehla.
- Strzelecki Adolf, *Japonia i Japończycy: podług Lauterera i innych*, M. Arct, Warszawa 1904.
- The Cambridge History of Japan*, Tom 1: *Ancient Japan*, pod red. John Whitney Hall, Cambridge University Press, Cambridge 1993.
- Senge Yoshihiko, Izumo Shrine Trs. Matsumura Kazuo, *The Underlying Mentality Seen in Japanese Mythology: Some Considerations in Light of Izumo's Particularities*, http://21coe.kokugakuin.ac.jp/articlesintranslation/pdf/SENGE_ver100.pdf.
- Tubielewicz Jolanta, *Mitologia Japonii*, Seria: Mitologie Świata, WAiF, Warszawa 1986.
- Deal William E., *Handbook to life in medieval and early modern Japan*, Infobase Publishing, New York 2006.
- Witzel Michael, *Vala and Iwato. The Myth of the Hidden Sun in India, Japan, and beyond*, „Electronic Journal of Vedic Studies” 2005, nr 12–1, <http://ejvs.laurasianacademy.com/ejvs1201/ejvs1201article.pdf>.
- Women In Medieval Japanese Society History*, http://web.clark.edu/afisher/HIST252/lectures_text/women_medieval_%20japan.pdf.
- Zygar Małgorzata, *Japońskie mity kosmogoniczne*, <http://www.seminarium.org.pl/klerycy/knak/artykuly/013.html>.

ABSTRACT

BARBARA ANNA JELONEK

Mythological origins of marriage in Japan

Article introduces the genesis of the Japanese marriage on a background of Japanese mythology – love story of couple Izanagi and Izanami. The main sources of Japa-

nese mythology used in the this article were books wrote by Jolanta Tubielewicz and Wiesław Kotański. Other sources of foreign items such as: G. Kenneth Henshall, F. Hadland Davis, Louis Frédéric, Jeremy Roberts, Michael Witzel, Antoni Klaus, Donald A. Mackenzie, Michael Ashkenazi.